

EMSALÖBLADET

JUNI
2021

Emsalös första trafikbot SIDAN 3

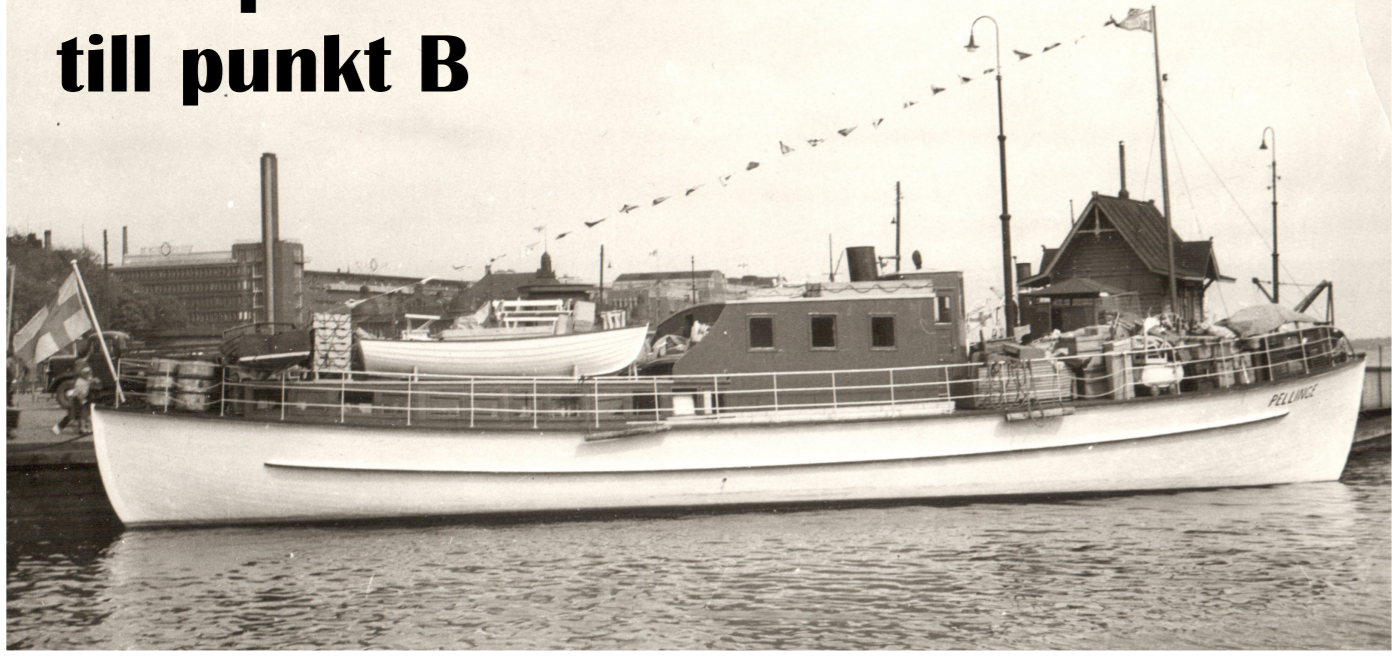
Så räddades Byaboden SIDAN 4

Trafiksäkerheten riskerad SIDAN 6

M/S PELLINGE I KOLERABASSÄNGEN. FOTO: HÅKAN JOHANSSON

Krokig väg på 50-talet från punkt A till punkt B

Kommunikationerna kunde vara besvärliga för några decennier sedan. Kanske en upplevelse från närmare 70 år tillbaka i tiden kan belysa detta.

Ett stycke väster om Pörtö ligger Sibbo Fagerö. Där hade i tiden uppförts ett antal villor för uthyrning, till största delen åt Helsingforsbor.

En av dessa villor, i den västligaste viken, hyrdes på 50-talet av tandläkaren Paul Garoff och hans hustru Greta. Garoff hade sin mottagning vid Norra Magasinsgatan i Helsingfors.

Min syster Helga (1934–2014) var under några år mottagningsbiträde hos honom. Via den kontakten kom jag i augusti 1955 att arbeta i villan med smärre målningsarbeten. Exakt vad de bestod av kommer jag inte ihåg, men några stora projekt var det inte frågan om. Jag har ett minne av att jag åtminstone målade några fönster, och kanske en verandatrappa och dess räcke.

Eftersom jag varken hade båt eller bil hade jag en måndagsmorgon tagit mig till Fagerö först med buss från Edesviken till Helsingfors, och därifrån med turbåten till

Fagerö. Hemresan skedde på fredagen med turbåten Pellinge, som inte då längre gick in till Varlax brygga.

Några telefoner fanns det inte på Fagerö, varför syster Helga var vidtalad att från Helsingfors ringa pappa Holger i Edesviken och be honom avhämta mig med roddbåt vid farleden.

Emellertid blev det någon miss i kommunikationerna som gjorde att han inte mötte. Det ledde till att jag fick följa med båten till slutstationen Tullandet på Pellinge. Sedan tidigare var jag bekant med hopp-i-landkallen Gustafsson, "styrman" kallad efter hemstället Styrmans i Österby. Jag berättade för honom och båtens "laststyrman" Berta Liljeberg att jag visste att ett par av mina grannar, Birger och Per Hellsten från Boviken i Varlax, höll på att bygga en bastu åt Birger Grahne på Svartskatan, en holme utanför Lököen, och att jag säkert kunde få övernatta där och sedan åka

hem med dem följande dag. Vid Tullandets brygga såg Berta ett par flickor i en eka och frågade om de hade lust att ro en pojke ut till holmen. De accepterade, och jag tog det ena årparet och en av flickorna det andra.

Väl framme tackade jag dem båda, Marita Nyström och Rut Johansson, vilka jag senare blev närmare bekant med, och hade en skön kväll med bastubad och en öl med Boviks-Birger på trappan i månskenet – Per hade rest hem redan på eftermiddagen.

Birger hade beställt båtskjuts för lördagen från holmen till Tirmo. Där satte vi oss i bussen till Borgå och tog sedan bussen till Emsalö. Hemma var jag på lördag eftermiddag, ungefär ett dygn efter att jag startat från Fagerö.

Kanske kan berättelsen för sena tiders människor vara en illustration till de besvärligheter som avsaknaden av båt, bil och mobiltelefon kunde leda till i den gamla, så kallade goda tiden.

Nu liksom då kan man ta sig sjövägen från Edesviken i Varlax till Fagerö brygga med en medelsnabb motorbåt på en dryg halvtimme.

BERTEL ROSENSTRÖM

Midgårdsfärd med förhinder

Det ordnades fest på Midgård i Bengtsby svenska dagen i november 1917. Bertel Nyberg från Havsudden hade lovat att bidra till programmet med ett föredrag. Gretchen, hans fru, kom med och skrev om färden till Midgård i sin dagbok.

Kl. 6 på kvällen begav vi oss utav med trillan (4-hjulig lätt hästvagn) och vår nye gårdskar Evert Johansson. Det var mörkt som i en säck och lanternan vi hade med bländade mera våra ögon än vad den belyste vägen framför oss. Knaggligt var det och mörbultad blev man på alla ställen. På Lerviken tittade vi in litet till Lovins, som voro helt överraskade att se oss. Maria hade redan krupit till kojs, men vaknade och var så intresserad att höra litet från "stora världen".

Vi fick lampan påfylld och fortsatte färden. På bergen (Långbergen) gnisslade det och skakade värre än förut och med ens, o fasa! stälper hela kramaget omkull och vi med det! Men vi lyckades hålla oss kvar i den nästan kullvräkt trillan, annars hade vi hamnat i en stor vattenputt på det hårda berget. Vad hade hänt? Jo, hjulet hade lossat från axeln och skruven hade försvunnit långt tidigare! Ingen möjlighet att hitta den i mörkret!

Jag ville redan gå hem med Johansson och Jalo (hästen), då karlen hittade på att på ett fiffigt sätt surra fast hjulet, så vi kunde fortsätta vår äventyrliga och i sanning halsbrytande färd. Men en hel timme voro vi försenade till Midgård, där lilla lärarinnan (Agda Ekholm var föreståndare då) redan hade gått med hjärtat i halsgropen, ty publiken var mangrant församlad och väntade med otålighet på det utlovade programmet.

Och Bertel fick knappast taga av sig ytterkläderna och frusta ut litet innan han måste kliva upp på talarstoden och börja föredraget. Det gällde "Arbetet för Ungdomens väl", och Bertel gjorde flera praktiska förslag, bl.a. att inrätta bibliotek på Emsalö, börja ge ut en Emsalötidning mm. Måtte de frön han sådde, bära frukt med tiden! Efteråt var det trevlig sång, tablå föreställande "Kung Heimer och liten Aslög", med deklamation av Rydbergs dikt och slutligen allmän dans. Kaffe bjöds även, äktaste korn från Arabien och det smakade gott på resan och ansträngningarna.

Hemfärden gjordes inte med trillan utan med en åbokärra (en sorts tvåhjulig hästkärra) vi fått låna från en av gårdarna. Men kuslig och obekväv var den också och vi fingio lov att köra steg för steg för att förebygga olyckor. Varje sten kändes kvalfullt i min usla, 7 veckors gamla, lekamen (hade då fött sitt första barn, Irmgard Nyberg, på Havsudden). Jag gick en lång sträcka till fots, tills jag blev helt trött bara för att slippa den pinbänken! Bertel gick förut med båda lyktorna och lyste vägen, kusken bredvid "ekipaget" och ledde hästen och sålunda anlände vi slutligen välbehållna till Stora Byggningen på Udden, glada att det var över och att vara hemma igen. Här hade Hilma (trojännarinnan) så troget gått och vallat pian, som inte hade lidit någon nöd i hennes varma, trofasta vård.

AVSKRIVET AV BEBBE NYBERG

FOTO: HELSINGFORS STADSMUSEUM

HISTORISKA PLOCK

Radio med högtalare hos Lisus

De första radiorna var så kallade kristallmottagare till vilka kunde kopplas hörlurar, men endast ett par. Därför kunde endast en person åt gången lyssna på radio. Så småningom utvecklades tekniken.

I Bbl 19.2.1927 skriver signaturen S B-k (Sven Björk) i Brev från Emsalö bland annat: "Till Lisus, en av de största gårdarna på Emsalö, har anskaffats radio med högtalare och genom ägarens tillmötesgående äro emsalöborna nu i tillfälle att varje söndag avlyssna gudstjänsten i Johanneskyrkan i Helsingfors. Det är en glädje, i synnerhet för de äldre, att inte mera behöva göra den långa resan till kyrkan för att höra Guds ord. Numera kunna de ju få höra det på sin egen holme."

BERTEL ROSENSTRÖM

Första trafikböterna på Emsalö

Emil Forsblom, postiljon på Emsalö, köpte 1958 en Jawa motorcykel och då blev det fart på postutdelningen. Efter sin pensionering i mitten av 1960-talet har Emil levt lugnt och stilla på Emsalö. Men de sista åtta åren av sitt yrkesaktiva liv fick han fart på: år 1958 köpte Emil nämligen en Jawa motorcykel – och då gick det förstas undan med postutdelningen.

Emil hann ha flera stycken Jawor – den sista av dem var en trehjuling med en stor låda för posten bakom.

"Folk brukar sucka att jag skulle ha sparat dom eller bara nån av dem – men det visste man ju inte då", säger Emil, som kort före pensioneringen alltså var den äldsta skinnknuten på Emsalö.

När färjan började trafikera hade polisen en razzia på ön. Emil fastnade i den och Jawans bromsljus råkade vara i olag.

"Emil fick Emsalös första trafikböter", berättade hustrun Rauha något harmset.

**BEBBE NYBERG
OCH TAPANI MANSIKKALA**

FOTO: BEBBE NYBERG

EMSALÖBODEN ÖPPEN ALLA DAGAR

Den första veckan i januari 2021 var kritisk för Emsalö Byaboden. För ett tag sedan såg det ut som om boden stänger för gott, men nu håller byaboden öppet varje dag under sommaren från maj månad framåt. Och i butiken möter man gamla bekanta; Irina Hoyer-Viitala och Victoria Wahrman.

Vad var det som hände? Byabodens eldsjäl Irina berättar: "Vi förstod, ett tu tre, att om vi nu stänger butiken, så blir det aldrig någon ny butik här."

När Irina tog ansvaret för Emsalö Byaboden 2016, hade hon tänkt att det blir ett fem års projekt. Under den tiden skulle hon utveckla boden till en trevlig mötesplats på Emsalö, där byborna skulle trivas också annars än att handla, de skulle träffa varandra, ventilera åsikter

och fika på det lilla kaféet. Sen skulle hon överlåta det färdiga konceptet till en ny köpman vid slutet av 2020.

Man efterlyste ny köpman via lokaltidningen. Och på slutrakan fanns det också goda kandidater, men ingen fullt passande; om hen var lämplig, var hen inte kompetent och var hen kompetent, så var hen inte passande, eller orkade kanske inte lyfta en låda med mjölkkartonger från bilen. "I det här jobbet räcker det inte, att

man är vig och snabb, man måste också vara stark", säger Irina.

Snart formade byborna en arbetsgrupp, som räknade och planerade på fortsättningen, funderade och diskuterade om saken. Irina kände då, att hon fick stöd, hjälp och idéer – utav vilken en var att kunna hålla ett par lediga dagar i veckan. "Vi blev också medvetna om, att slutar vi butiken här, så blir det aldrig en butik mera. Och att det är ett värde-

fullt arv, som skall respekteras och uppehållas. Och det kan man göra bara tillsammans med alla. Att det inte skall gå med oss, som på många andra ställen i Finland. Att först sen när man har förlorat butiken, så märker man hur viktigt det var. Så suckar man oj oj, det var nog trist att vi lät vi den gå."

"Jag var redan färdig att kasta handskarna på disken. Men under sista veckan tyckte jag att, nej hemmetti, så här skall det inte gå! Så jag gjorde en helomvändning och beslöt att fortsätta. Jag var inte ändå färdig att låta det gå."

"Men jag behövde Victorias insats; kunskap och lojalitet. Så jag frågade, om hon skulle fortsätta med mig." "Nej, inte en dag ska ja vara med dig", svarade Victoria och brast i skratt. Det betydde väl: Ja, absolut." Tätt samarbete framkallar hurtig humor! "Jag sa ju hela tiden, att jag vill fortsätta men inte ta ansvaret för butiken."

Så Irina och Victoria fortsätter tillsammans. Under vintern har Byaboden varit stängt på söndagar och med begränsat kvällsöppet på tisdagar. Men till sommaren ändras det. Sedan början av maj är det öppet varje dag igen.

"Under sommaren är det full rulljans från morgon till kväll. Då har man mycket

energi och orkar på ett helt annat sätt än under vintertiden. När det finns mycket folk så händer det också allt möjligt och man vill knappt ge sig tid att ha ledigt", säger Victoria.

För sommaren anställer Byaboden några sommarhjälpare: Astrid, Edith, Klara, Ricardo, Tilde och Vanessa. "De har alla någon knytning till Emsalö antingen via släkt eller via vänner", berättar Irina. Traditionen att sysselsätta unga på Emsalö fortsätter, berättar Tuula Englund. Hon var den första köpmannen, 1983-2005, i den gamla småskolan där butiken nu är. Det var hennes svärföräldrar som hade grundat Emsalö Närköp på sin tid.

"Vi är tacksamma, att kunderna har sporrat och tackat oss för att vi fortsatte med boden", säger Irina. Fast det har inte varit en dans på rosor. Största kunden, lotsstationen, bytte leverantör vid årsskiftet. Och jämfört med coronavåren 2020 har stora matbeställningar minskat rejält. Och borta är också folk, som från Haiko till Sibbo kom och handlade. "När vi går mot vanligare tider, förstår man bra, att de som jobbat på distans längtar efter omväxling och åker också till Borgå för att handla. Men vi är hoppfulla i alla fall", säger Irina.

Byaboden får överlag mycket rosor. Det händer att kunder blir missnöjda, om produkten de vill ha, är slutsåld eller att priserna saknas. Irina berättar, att boden har produkter i ganska små partier, så de tar slut om tre kunder råkar köpa dem samma dag. Produkter byter också plats så ofta att prislapparna inte hänger med.

"Vi är inte en Market, och vill inte bli det heller." Alla önskingar är välkomna och priser får man gärna fråga.

"Vi är ju inte en billig butik, men säkert inte heller den dyraste småbutiken – kanske den förmånligaste av de små. Och man får gärna bara titta in eller köpa på-fyllning, fastän man handlar på annat håll."

Victoria konstaterar att butikens utbud formar sig också efter köpmannens person.

Måndag 10-19
Tisdag 10-17
Onsdag 10-19
Torsdag 10-19
Fredag 10-20
Lördag 10-16
Söndag 12-16

Det syns till exempel i ett stort utbud av glutenfria produkter – ända till läckra kakor.

Men nu är det skäl att berätta om Byabodens ymighetshorn, allt det, som kanske inte finns i marketerna. Först är den läckra pannkakan som fås med sylt och gräddskum, särskilt på lördagar. Runebergstårtor får man här året om. Från disken får man grismunkar och gråtande svart Ementalost på stång. Det finns Tar-mola's bröd och bulla, lokalt gjord honung och lantägg, klassiska svenska godisar, ryska saltgurkor och syrad rödbetsaft.

Så finns det massor av handarbeten. På hyllor och bredvid Eriikas, Johannas, Jukkas, Marias, Minnas, Mollys, Ninnas, Renés, Tuas och Tuulas verk; yllestrumpor, mössor, leggings, mattor, Emsalö-pannappor, böcker, säsongprydnader, tvål, smycken och cd-skivor. Utan att glömma Stigus skojiga postkort.

Irina sammanfattar principen: "Vi vill hjälpa varandra där det lyckas, precis alla." Och just därför lyckas man hitta gåvor och upptäcka glädje i Byaboden.

Här presenterar man också sina nya familjemedlemmar från bebisar till pojko- och flickvänner. Nya emsalöbor och turister brukas också hälsa på. Och gamla emsalöbor då? De möter varandra i kaféhörnan och ventilerar åsikter. Och så finns det ännu ett kabinett för stammisar-na, Bisahörnan, som Victoria sköter om under byggarnas kaffe- och lunchraster.

Till slut kunde man fråga sig, blandade sig ödet i spelet redan förra sommaren. Irina hade dokumenterat Byabodens fest och vardagsliv regelbundet. Det fanns fotografier om dekorationer, kakor och kaféets konstutställningar. En kväll bläddrade hon genom foton i telefonen. Hon var trött och tryckte i misstag på delete all-knappen. Med detsamma försvann över fyra års dokumenterade Byabods-minnen. Men nu öppnade det sig en ny chans att dokumentera Byabodsprojektet. Vi önskar all lycka till den nya omgången! **KAARINA SINERKARI**

TRAFIKSÄKERHETEN PÅ EMSALÖVÄGEN RISKERAD

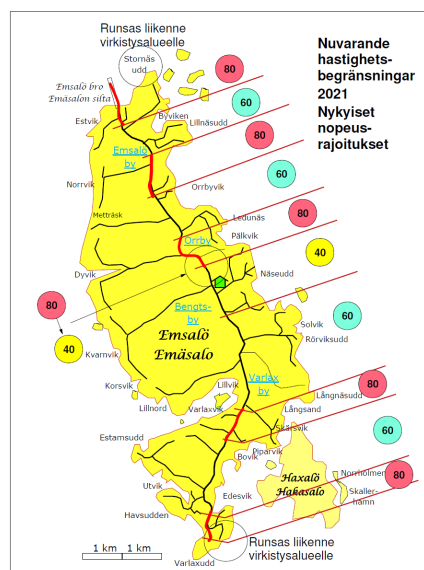
Trafiken på Emsalövägen har ökat kraftigt. De flesta Emsalöbor har känt av det. Trafiken ökar troligtvis ännu mera 2021. Det här beror till största delen på att coronabegränsningarna har fått folk att valfärda till Föreningen Nylands Friluftsområden i söder på Varlaxudden och i norr på Stornäsudden.

Enligt föreningen (UUVI) som upprätthåller de här friluftsområdena kommer besökarantalet att vara över 50 000 personer på Varlaxudden. Det gör en massa fordon under året. Den ökade trafiken har gett många problem; hjortkrokar, närapå kollisioner och oljud. På vissa sträckor gasar motorcyklar på med höga varv och oljudet hörs vida omkring. Mest problem har det varit på veckändor och kvällar. Det här börjar redan tidigt på våren och pågår långt in på hösten.

Antalet hjortar och rådjur har markant ökat på Emsalö från år 2020 och den stora trafikmängden syns i att det förekommit mycket hjortkrokar på Emsalövägen. Den ökade trafiken har också lett till hotfulla situationer mellan bilar men också fotgängare och cyklister har utsatts för farliga situationer. Emsalövägens bredd, skick och nuvarande hastighetsbegränsningar och varningsskyltar för hjortdjur är inte baserade på den nuvarande trafikmängden.

Det gäller att snabbt kunna bromsa in när sikten är begränsad i kurvorna – det rymmer inte två bilar och fotgängare eller cyklist bredvid varandra. Och hjortdjur finns det mycket av längs vägen att akta sig för. Trafiksäkerheten på ön är allvarligt riskerad.

På uppmaning av invånare på Emsalö har Föreningen Emsalö Byaråd rf. tillsatt en arbetsgrupp som under början av 2021 utrett hur trafiksäkerheten på ön kunde

förbättras och om olägenheterna från den ökade trafiken kan minskas. Arbetsgruppen har i sin utredning varit i kontakt med Emsalöbor, myndigheter, UUVI samt gjort trafikmätningar.

Mätningarna har gett som resultat att trafikmängden under första veckan i maj, från fredag till fredag över en veckanda, har varit upp till 5500 fordon. Under lördagar och söndagar över 1 000 fordon per

dag. Ändå var trafiken till friluftsområdena under mätperioden rätt liten då det var kallt väder. Överhastighet har förekommit på Faddersrakan i Orrby med 60 km/h begränsning, Bengtsby med 40 km/h och Långberget med 80 km/h.

Arbetsgruppens förslag till åtgärder och bakgrunden till dem delades ut i postlådor i början av juni tillsammans med en enkät om trafiksäkerheten. Ett möte för Emsalöborna hölls sedan lördagen 12 juni på Midgård. Pga. coronarestriktionerna hölls mötet på gården. Närvarande var ett 30-tal öbor.

Ett stortregn just före mötet kanske inverkade på antalet närvarande. Också en polispatrull kom till mötet och berättade om sina erfarenheter och att man ska ringa till 112 om det förekommer störande trafik.

En betydande mängd enkätsvar – över 100 hushåll – visade att en stor majoritet av de svarande anser att trafiksäkerheten har försämrats och att de föreslagna åtgärderna behövs. Mötesdeltagarna understödde att Emsalö Byaråd kan rikta en ansökan till NTM-centralen om att bl.a. vägens bredd borde ökas, mittlinje målas hela vägen till Varlaxudden, mera hjortvarningsskyltar sätts upp och att vägens grundhastighet skulle ändras från 80 km/h till 60 km/h. Dock ville inte mötesdeltagarna att farthinder skulle placeras före Byaboden.

BEBBE NYBERG, LASSE WIKHOLM

ETT STORT TACK TILL
PER SPAKIS STIFTELSE
SOM MÖJLIGGJORT
UTGIVNINGEN
AV EMSALÖBLADET.

Utgivare: Föreningen Emsalö Byaråd r.f Redaktion: Bebbe Nyberg
Layout: Mi Helaskoski Översättning: Tapani Mansikkala